

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtrleta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za polleta 2 gld. 20 kr., za četrtrleta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 26. decembra 1866. ~

Gospodarske stvari.

Dnevni red umnega in dobrega gospodarja *)

Vsak umen človek vé, da brez pametnega in lepega reda nikjer nič prida biti ne more, in da srečen izid vsega našega početja je odvisen od dobrega reda. Zatoraj je pa tudi umnemu gospodarju poglavitna skrb za dober red pri hiši, kar se v lepo, hvale vredno navado spremeni, da potlej pravijo: To je šega, to je navada pri hiši, in se novim poslom naznanuje, da vedó, po kateri hišni navadi se imajo v svoji novi službi ravnati. Kjer tega ni, dela vsak, kar hoče, in hiša gré v zlo.

Da pa ni pri vsaki hiši enake navade in da tudi vsaka hišna navada dobra ni, se tudi lahko vé, in pametni vsake ne potrdijo. Al tudi povsod po svetu in v vsaki hiši ni enakega reda in enaka navada biti ne more, ker so okoliščine po svetu mnoge in razločne. Pa vendar v enem kraju, v eni vasi ali soseski je dobra navada v poglavitnih rečéh lahko ena, ker okoliščine niso tako razločne, da bi prav bilo v vsaki hiši zeló drugačno navado imeti; v majhnih rečéh pa se vé da tudi v eni vasi pri vseh enaka ne more biti.

Pri nekteri hiši je veljala dolgo let kaka nedobra navada kakor podedovana, in kakor da bi mislil, da ne sme drugačna biti — žalostno znamenje, kako taki ljudjé brez misli živé! Po taki nedobri navadi, v taki brezmišljenosti se ni dalo v gospodarstvu kar nič napredovati ne, mar le bolj na slabše je raje šlo. Vsako leto, bodi revno ali bogato, je vse minulo, in še predno je konec leta bil ali pred novino je že vse pošlo; poznamo gospodarje, ki so na dobrem posestvu, v dobrih letih več kot 30 let gospodarji bili, in ko so odstopili, so bili tako ali pa še bolj revni kakor pred tridesetimi leti, in so v svoji starosti veliko pomanjkanja trpeli in zaničevani bili. Kam je prešlo njihovo premoženje? Kako je minulo toliko lepih prihodkov? tega revni možje sami ne vedó. Je prišel po tem pa nov, umen gospodar na tako posestvo, ki je nov red, novo navado vpeljal, se je začela nova boljša navada pri hiši kmalu zeló poznati. Kdo ne vé, kako moč ima to?

Naj tukaj ob kratkem nektore slabe in dobre navade povemo, po katerih pride gospodarstvo rado na dobro ali pa na zlo.

Slabe navade pri hiši so postavim:

Zvečer dolgo čuti, zjutraj pa dolgo ležati; kajti ponoči se ne stori le malo, ampak tudi svečava se po nepotrebnem žgè: zjutranji, najboljši čas pa se, posebno poleti, zamudi.

*) Na premislik gospodarjem našim zadnji dan leta in za opomin v novem letu. Vred.

Slaba navada je: nobenega stanovitnega časa za jed ne imeti, ampak ali zmiraj jesti, ali pa vsak za-se, in ne vsa družina vkup; ali pa več jedi napravljati, da ostaja in se pridi.

Slaba navada je: pri jedi sčakovati se, ali pa tačas največ opraviti imeti, ko je treba vsem kmalu k mizi iti; ker s tem se veliko časa nerodno zgubi, in jezo budi.

Slaba navada je: ob novini veliko več in boljše jedi napravljati od družih časov, ali pa še celó neumne gostarije in pojedine, posebno na mali kmetii, postavimo, likofe po mlatvi itd., ker ob tem veliko mine, česar potlej manjka. Plačal bi mlatiča, pa naj gré.

Slaba navada je: na vsak sejm, na vsako shodišče brez potrebe hoditi, in ko so denarji, nepotrebnih reči kupovati, na prave poznejše potrebe pa ne misliti.

Slaba navada je: potrebna dela odlagati, nepotrebna pa ali vsaj odloživna prej delati, ali pa vsakemu pri hiši pustiti, da dela, kar hoče, in kadar se mu ljubi, kakor da bi gospodarja pri hiši ne bilo.

Slaba navada je: ključev od žita, vina itd. ne spravljati, ampak jih na takem kraju puščati, da posli in mladi ljudjé in drugi lahko do njih pridejo.

Slaba navada je: dopuščati, da vsak pri hiši zapoveduje; to napravlja veliko zmešnjav, dovolj vpitja in jeze, pa malo pokorščine in malo dobrega dela.

Slaba navada je: dopuščati, da posli živali kladejo ali valé po svoji volji, in da v tem ni ne mere ne tehte, ne časa in nobenega prevdarka ne, in ko zmanjka, pride hlapec in reče: „ni več.“

Take in še veliko družih enacih nedobrih navad je, ki gospodarstvo vodijo v zlo.

Dobre navade pri hiši so, postavim:

Zjutraj ob uri vstajati, in zvečer ob uri k počitku iti in moliti.

Dobra navada je: nič jesti, razun ob uri trikrat na dan in vsi vkup, in le o težkem delu kaj majhnega še vmes; sploh pa nikoli preveč ne jesti in ne piti, ker je nezdravo in greh.

Dobra navada je, umno prevdarjati, koliko jedi je za vsacega dosti in prav, da ne manjka in da ni porate, in se skrbí, da so jedi čedne, dobre in tečne.

Dobra navada je: Vse nepotrebne stroške opustiti, in vsakemu, kar mu po pravici gré, o pogodu dati.

Dobra navada je: v vsem, pri ljudéh, pri živini in povsod gledati, da nič po nepotrebnem ne mine.

Dobra navada je: vsakemu svoje delo vsaki dan odkazati, in gledati, da se urno, prav in dobro stori.

Dobra navada je: vse snažno in čedno imeti, v hiši, okoli hiše, v hlevu, pri živini in ljudéh, in pri orodji; in tudi vse orodje na pravem kraju, da se ne razgubi, ampak da se le vzame, kadar se potrebuje.

Dobra navada je: za svoje hiše čast in poštenje skrbeti, ptuje ljudi, ptuje blagó pri miru pustiti, svoje dolžnosti in delo ljubiti, nikoli godrnjati, nikoli drug drugemu ne nagajati ali kljubovati, in zmiraj prijazen, miren in veselega srca biti, kar se zgodi, ako vsak svoje neumne želje kroti, se slabe tovaršije varuje, v Boga zaupa in svoj stan za ljubo ima.

Dobra navada in dober dneven red gospodarju je: vsaki dan sproti po mesecih vse svoje prejemke in stroške v pripravljene bukve tako zapisovati, da so na eni strani prejemki, na drugi strani pa stroški in ob koncu vsacega meseca račun. To bo za-nj veliko veljavo imelo in mu bo tehtnica (vaga), na kateri se bo njegovo premoženje vagalo. To bo njemu in še drugim pregled dajalo, koliko vse njegovo gospodarstvo nese, in ga bo pametne varčnosti učilo; kajti brez rajtbe ne le kupčijstvo, ampak tudi kmetijstvo trdno stati ne more.

S takimi in enakimi navadami gré gospodarstvo na bolje.

Občinske stvari.

Okrajni zbori na Štajarskem.

(Konec.)

Še nekaj moram omeniti. Gotovo se bo v nekterih okrajih marsikteri oglasil, rekoč, naj se kar okrajni predstojnik izvoli za poslanca, morebiti celó za predstojnika okrajnega zbora. Vsa čast tem gospodom; al za prvo volitev gotovo ne bi bilo dobro, jih izvoliti; zakaj, ti gospodje morajo najpred izročiti okrajnim zborom okrajno premoženje in račune; tedaj bo menda boljše, če si bota nasproti stala (ne v sovražnem smislu) tisti, ki račun podá, in tisti, ki ga dobí, dokler ni stvar popolnoma v redu. Pa težko bo tudi večkrat tem gospodom, razločevati blagor svojega okraja od svojih dolžnost do države in do vlade, ki ima ravno krmilo v rokah.

Naj sklenem s kratkim obrisom 3) o načinu delovanja.

Ko bodo izvoljeni okrajni poslanci, morajo si med seboj izbrati okrajni odbor in prvostojnika. Glava je najbolj važna reč; tedaj bo tudi važna stvar, da se zmenijo okrajni poslanci poprej, koga bodo izvolili za prvostojnika. Ta bo namreč vodil zbore; on mora z bistrim očesom paziti kakor hišni gospodar; on mora biti vnet za blagostanje svojega okraja.

Poleg njega bo stalo v vsakem okraji 6 odbornikov, vzlasti zato, da izvršujejo sklepe okrajnega zbora, nekako tudi zato, da delajo po potrebi tudi brez celega zbora, kadar se mudí. Ti odborniki se pa izvolijo tako: Vsak oddelek navedenih štirih oddelkov je izvolil svoje poslance, in poslanci vsakega oddelka si izvolijo po enega odbornika. To so štirje odborniki; še dva odbornika se pa izvolita od vseh poslancev vzajemno. Pri volitvi odbornikov se bo menda pokazalo v vsakem okraji, čegava je večina; dobre odbornike imeti, je ravno tako važno, kakor je važno za posameznega človeka, da ima zdrave roke. Naj bi se tadaj nikjer ne zanemarjalo pretehtovanje in volitev najboljših odbornikov. Prva lastnost se mora iskati ne samo v znanosti, temoč tudi v trdni volji in kreposti, delati za blagor okraja; taka krepost več opravi kakor žlahtno imé.

Dobra lastnost odbornikov bo tudi ta, da niso predalječ od središča okrajnega, kakor je bilo že omenjeno; zakaj človek je skoro več ko na polovico privezan svoji okolici, ne more tedaj vsakokrat na pot, ako je dalječ od središča.

Po naši postavi se mora zbirati vés okrajni zbor

vsaj dvakrat na leto in dan. To je očitno premalo; saj v začetku bo gotovo treba več zborov. Dela bo zadosti; žetev bo velika, da le ne bo premalo delavcev. Dovoljeno je tedaj tudi po postavi, da se smejo okrajni zbori zbirati večkrat po potrebi. Ta naloga bo predstojnikova, da bo zbiral svoj zbor, kolikokrat se mu bo zdelo potrebno. Menda bo bolje, da ga zbira večkrat, ker narod bode zmirom rajše delal, kar je sklenil vés zbor, kakor kar je sklenil sam odbor, ali celó prvostojnik sam.

Med seboj pa bo delal okrajni zbor, kakor vsaki veči zbor. Predlagalo se bo to in uno; razgovarjalo se bo potem o predlogih; bolj važni predlogi se bodo izročevali odboru, posebno za to izbranim, da je pretehtajo, in potem zboru nasvetujejo, kaj naj se zgodi; sklepalo se bo po večini glasov itd.

Prav iz srca pa želimo, da tudi okrajni zbori bodo stopnica, na kateri se naš slovenski narod povzdigne do prave krščanske, človeške in slovanske omike. Bog daj srečo! *)

Dr. Srnec.

Slovstvo.

* *Lire Sionske* XII. list, za december mesec, je ravnokar prišel na svetlo. 5 lepih pesem obsega za božične praznike. S tem zvezkom pa je prišel tudi XI.; tako ostajata le še VIII. in X. list, s kterima se dovrši prvi tečaj Grbčevega dela. Kdor ni naročen na „Liro“ in želi božičnih napevov, jih še lahko dobí za 25 kr. v Ljubljani v bukvarnici Giontinovi.

Iz literature, ki v nemškem jeziku dela za slovanske interese, navajati imamo:

* „*Blätter für Kunst, Wissen und Antike*“, ki jih izdaja gosp. A. Lukšič na Dunaji namesti prejšnjih „*Slavische Blätter für Literatur, Wissenschaft*“ itd. Naslov je drugačen, tudi obség tega lepoznavskega časnika je razširjen čez meje slovanske; vendar je slovanska literatura in umetnost zastopana v njih tako marljivo, kakor v prejšnjih listih. Ta časnik izhaja 3krat na mesec; cena mu je po pošti za pol leta 4 gld.

* *Der slovenische Dichter France Prešern. Biografische Skizze von Heinrich Penn* — se imenuje knjižica, ki je, kot poseben iztisek iz „*Oesterr. Gartenlaube*“, posvečena dr. Jan. Bleiweis-u, ravnokar v Gradcu prišla na svetlo. V kratkih črticah g. H. Penn, ki s posebno ljubeznijo objema Prešernove poezije, in ki je tudi, kakor je našim čitateljem znano, njegov „*Krst pri Savici*“ v hvaljeni dramatični obliki prinesel na gledišče naše, popisuje v tej knjižici življenje neumrlega našega pesnika, čegar pesmi so take, da se more vvrstiti med pesnike prvake vseh narodov. Hvalevredno je tedaj početje vsako, ktero inostranski svet seznanja s tem, da slovenski jezik, ki ima takega pesnika, je jezik omikan, je jezik kulturni. Žalibog, datak jezik si mora le s silo iskati priznanja zunaj slovenskega sveta, za to, ker so ga verige nemilega potujčevanja naroda našega vkovala v tmine pred svetom. Zato gré hvala rodoljubu, ki je letos Angleže seznanil s Prešernom, hvala pa tudi gosp. Pennu, da zdaj nemškemu svetu kaže mojstra našega. Zato pa je tudi želeti, da

*) Štajarci ste tako srečni, da imate okrajne zástope (Bezirksvertretung), ki jih pri nas na Kranjskem še milo pogrešamo. Cenite tedaj, kakor Vam v tem sestavku priporoča pravi Vaš prijatelj, izkušeni gosp. dr. Srnec, to prevažno napravo, kakor po pravici zasluži, zakaj po nji dobí narod velik kos gosposkine oblasti v svoje roke. Bog ne daj, da bi nam lastna nečimurnost pokvarila, kar nam ponuja ustavna postava. Vred.